

Секція 9 Енергоефективність економіки

Домашенко М.Д.

к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Сумський державний університет

Шаповал В.Ю.

студент, Сумський державний університет

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МОТИВУВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ТА РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ¹

Людство довгий час використовувало ресурси не раціонально, виснажуючи родовища корисних копалин, які відкривалися один за одним. Величезні гектари дерев вирубувалися та використовувались для людських благ, що і призвело до забруднення та серйозної зміни природного середовища. Лише наприкінці минуло століття почалось розуміння наслідків та серйозності завданої шкоди. Наприклад, у 2001 році Організацією Об'єднаних Націй були прийняті Цілі розвитку тисячоліття^[1] серед 193 держав-учасниць ООН і, щонайменше, 23 міжнародних організації домовилися досягти ці цілі до 2015 року. Однією з цілей було забезпечення екологічної стійкості, а саме включити принципи сталого розвитку в політику і державні програми країн; запобігти вичерпанню природних ресурсів; скоротити втрату біологічного різноманіття, досягнувши істотного зниження коефіцієнта добутку та інші. На зміну Цілям розвитку тисячоліття у 2015 році на Саміті ООН зі сталого розвитку були схвалені нові Цілі сталого розвитку, серед яких – збереження середовища^[3], вони мають бути втілені до 2030 року.

Впровадження енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій в Україні та світі є актуальним, адже існуючі механізми управління вимагають перегляду та удосконалення. Переважне застосування адміністративних інструментів впливу на цю сферу не дало бажаних результатів. Тому важливим

---

¹ Робота виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідної роботи № 0118U003571 «Інноваційний менеджмент енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій в Україні» та № 0117U003922 «Інноваційні драйвери національної економічної безпеки: структурне моделювання та прогнозування»

є розробка та використання в українській практиці методів управління ресурсами, які ґрунтуються на економічній мотивації суб'єкта господарювання, з урахуванням комплексу екологічних факторів. Окрім того, раціональне використання ресурсів допоможе не лише вберегти природу^[4], але й матиме позитивний економічний ефект для самих підприємців та економіки країни в цілому.

Енергоефективність – розсудливе використання енергетичних запасів. Використання меншої кількості енергії для підтримання того ж рівня енергетичного забезпечення будівель або технологічних процесів на виробництві^[6]. Ресурсозбереження – сукупність заходів щодо ощадливого та ефективного використання факторів виробництва (капіталу, землі, праці). Ресурсозберігаючі технології – це технології, що забезпечують виробництво продукції з мінімально можливим споживанням ресурсів для технологічних цілей.

Передумовою досягнення високих результатів у здійсненні ресурсозберігаючої діяльності на різних рівнях господарювання є достатній рівень її мотивації. Мотивація – це зовнішнє або внутрішнє спонукання суб'єкта господарювання до діяльності в ім'я досягнення певних цілей, наявність інтересу до такої діяльності та способи його ініціювання, спонукання^[4]. Мотивація складається з таких компонентів: мотив + потреби та інтереси + стимули + ситуативні фактори. Усі ці складові відіграють важливу роль, тому необхідно вмотивовувати суб'єктів комплексно та враховувати усі фактори^[4]. Мотиви можуть бути: раціональні, емоційні, моральні. Серед раціональних мотивів у впровадженні енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій можуть бути екологічні вигоди, що полягають у можливості отримати додаткові доходи від впровадження таких технологій, заходів. Емоційні мотиви – це почуття причетності кожного члена суспільства до виконання важливої спільної справи – покращення ресурсних- та енергоефективних економічних систем, стиль життя та можливості його зміни у кращий бік з впровадженням відповідних заходів, почуття особистої

відповідальності у зв'язку зі стрімким погіршенням стану природного середовища, зменшення кількості природних ресурсів, тощо. Моральні – досягнення соціальної справедливості у суспільстві шляхом кращого використання ресурсів, збереження і підвищення якості довкілля^[4].

Якщо розглянути теорію Маслоу, а саме піраміду потреб, то 5 основних потреб (фізіологічні, безпека, приналежність і любов, визнані, самоактуалізації) можна поділити на 3 основні групи, враховуючи специфіку ресурсоощадної діяльності: економічні, екологічні та соціальні^[4]. До економічних потреб можна віднести необхідність досягнення певного рівня ресурсної безпеки, задоволення економічних потреб внаслідок раціонального використання ресурсів. До соціальних – утримання та підвищення рівня соціального добробуту, зменшення масштабів бідності, зростання соціальних стандартів, дотримання соціальної справедливості за допомогою реалізації політики ресурсоощадження. Серед екологічних потреб – дотримання та зростання якості довкілля, зниження обсягів забруднення шляхом впровадження ресурсозберігаючих заходів. Практичне втілення теперішніх потреб є інтереси, які полягають у прагненні мати такий рівень ресурсоефективності систем виробництва і споживання, який би забезпечував гідний рівень якості життя всіх членів суспільства з урахуванням екологічних, соціальних, економічних його складових^[4].

Впровадження мотиваційних заходів має ряд позитивних ефектів, а саме: для населення – значне скорочення комунальних витрат, для країни – заощадження ресурсів, підвищення продуктивності промисловості та конкурентоздатності, для довкілля – обмеження викиду парникових газів в атмосферу, для енергетичних компаній – зниження витрат на паливо і необґрунтованих витрат на будівництво^[5]. Це лише кілька можливих результатів, які можна досягти, якщо технології будуть впроваджені.

Отже, система мотивування впровадження енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій в Україні потребує комплексного підходу, який має ґрунтуватися на розробці певних механізмів, інструментів та стимулів, які

допоможуть суб'єкту господарювання обрати саме енергоефективні та ресурсозберігаючі технології для впровадження в свою діяльність. Окрім цього необхідно популяризувати даний підхід, шляхом використання рекламних, освітніх та інших заходів, поступово переконуючи суспільство у користі від впровадження енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій, що дасть можливість наблизитися до вирішення Цілей сталого розвитку ООН та прискорити економічний розвиток України та світу.

1. United Nation Organization. Millennium Development Goals . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.un.org/millenniumgoas/bkgd.shtml>

2. MDGMonitor. MDG 7: Ensure environmental sustainability. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.mdgmonitor.org/mdg-7-ensure-environmental-sustainability/>

3. ООН в Україні. Цілі сталого розвитку 2016-2030. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>

4. Сотник І. М.. Економічні основи ресурсозбереження: Навчальний посібник/ І. М. Сотник. - Суми: Університетська книга, 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/45544/3/Sotnyk_Ecologichni_osnovy_resursozberekhennya.pdf – 5, 104-120 с.

5. М. Ю. Слободин. Коллекция энергоэффективных советов/ М. Ю. Слободин. – Москва, 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.gken.ru/files/kniga_soveti_\(1\).pdf](http://www.gken.ru/files/kniga_soveti_(1).pdf) – 6 с.